

936

ՄԱՐԳԱՐԷ ՃՕՋԷՓ ՍՄԻԹՅ

ԿԸ ՊԱՏՄԷ

ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Մարգարէին յայտնութիւններուն եւ
Յիսուս Քրիստոսի վերջին Օրերու Սրբոց
եկեղեցոյ վերելքին եւ յառաջդիմութեան
մասին համառօտ պատմութիւն մը:

Հեղինակ՝

ՄԱՐԳԱՐԷ ՃՕՋԷՓ ՍՄԻԹՅ

Գրեց 1838-ին

46276

ՄԱՐԳԱՐԷ ՃՕՋԷՓ ՍՄԻԹՅ

ԿԸ ՊԱՏՄԷ

ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՃՕՋԷՓ ՍՄԻԹՅ

ՀԱՅՐԸՄ ՍՄԻԹՅ

ՄԱՐԳԱՐԷԻՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԻՆ
ՕՐԵՐՈՒ ՍՐԲՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՎԵՐԵԼՔԻՆ ԵՒ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՌԾՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հեղինակ՝

ՄԱՐԳԱՐԷ ՃՕՋԷՓ ՍՄԻԹՅ

Գրեց 1838-ին

46276

ՄԱՐԴԱՐԷ ԴՕՁԷՖ ՍՄԻԹԷ

ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՔԱՂՈՒԱԾ ԶՕՁԷՖ ՍՄԻԹԷԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԸՆ

Հրատարակուած

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ՄՐԲՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՊԱՂԵՍՏԻՆ-ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԵՂՐՈՆԻՆ ԿՈՂՄԷ

Սիւֆի փողոց, Պէյրութ

1. Յիսուս Քրիստոսի Վերջին Օրերու Սրբոց Եկեղեցիին ծագման եւ յառաջդիմութեան մասին չարամիտ ու խորամանկ անհատներու կողմէ շրջաբերութեան դրուեցան կարգ մը զրոյցներ, որոնց հեղինակներուն միակ ձգտումն էր Եկեղեցւոյ պատիւը արատաւորել եւ յառաջդիմութեան քայլերը կասեցնել: Ի տես այս բոլորը, այս պատմութեամբ հանրութեան միտքը ուղղելու, ժողովուրդին պատրանքը փարատելու, իմ եւ Եկեղեցւոյ մասին հարց տուողները ճշմարտութեան տիրացնելու համար ստիպուեցայ անձնական ծանօթութիւններս գրել:

2. Այս պատմութեամբ պիտի ջանամ ձեզ ներկայացնել Եկեղեցւոյն ծագման ամէնակարեւոր դէպքերը, ուղղութեամբ եւ ճշմարտութեամբ, ինչպէս որ յայտնուեցաւ կամ գոյացաւ, ու այսօր ինչ վիճակի մէջ որ անոնք կը գտնուին, այժմ արդէն անցած են ութը տարիներ անոր հիմնուած օրէն:

3. Ես ծնած եմ Տէրոջ 1805 Դեկտ. 23 թուականին, Միացեալ Նահանգներուն Վերմոնթ նահանգին, Վինտսօր կուսակալութեան, Շարօն քաղաքը: Հայրս ձօգէֆ Սմիթի աշխատեցնելու ձգեց Վերմոնթ նահանգը եւ գաղթեց Օնթարիօ (հիմա Վէյն) կուսակալութեան Բալմիրա քաղաքը, Նիւ-Եօրք նահանգին մէջ, երբ ես տասը տարեկան էի: Հօրս Բալմիրա հասնելէն չորս տարի վերջն էր որ ընտանեօք տեղափոխուեցան

նոյն կուսակալութեան Մանչեսթըր քաղաքը:

4. Իր ընտանիքը տասնութէկ հոգիէ կը բաղկանար, այսպէս, հայրս՝ ձօգէֆ Սմիթհ, մայրս՝ Լուսի Սմիթհ (որ ամուսնանալէն առաջ Սողոմոն Մէքի դուստրընն էր), եղբայրներս՝ Սլվին (որ մեռաւ 1824 Նոյեմբեր 19ին, 27 տարեկան հասակին մէջ) Հայրըմ, ես, Սամուէլ Հէրրիսըն, Վիլեամ, Տօն Քարլօ եւ քոյրերս Սօֆրօնիա, Քաթէրին եւ Լուսի:

5. Մեր Մանչեսթըր հասնելուն երկրորդ տարին էր որ կրօնական խնդիրներու շուրջ մեծ իրարանցումներ եղան: Վիճաբանութիւնը Մեթոտականեցէն սկսաւ եւ անմիջապէս տարածուեցաւ ամբողջ յարանուանութիւններու մէջ: Արդարեւ քաղաքի բոլոր այդ շրջանակները ազդուեցան անկէ, եւ մեծ ժողովուրդներ միացան զանազան կրօնական խմբակցութիւններու, որոնք ժողովուրդին մէջ բաւական աղմուկ եւ խռովութիւն յարուցին: Այս միջոցին ոմանք կը պոռային «Ահա՛, հոս է ճշմարտութիւնը» ուրիշներ «Ահա՛, հոն է ճշմարտութիւնը»: Ոմանք Մեթոտականներուն, ուրիշներ Երիցականներուն, եւ ոմանք ալ Մկրտչականներուն հաւատքին մասին կը վիճէին:

6. Որովհետեւ ամէն մի կրօնական հատուած կ'ամ այս զանազան հաւատքներուն հաւատացողներ՝ մարդիկ համոզելու ատեն իրենց կրօնքին հանդէպ մեծ սէր յոյց կուտային եւ զգացումները արթնցնելով յառաջդիմելու համար այդ երեւելի քարոզիչները մեծ եռանդով կաշխատէին, ըսելով թէ ամէն մարդ կրնայ միանալ իր սիրած կրօնքին, բայց երեւոյթը խօսքը չփրկեց, որովհետեւ կրօնական մեծ խառնակութիւն ի յայտ եկաւ եւ իրենց երեւութական սէրը երեւան ելաւ, քանզի վարդապետ վարդապետի դէմ, քարոզիչ քարո-

զիչի դէմ, եւ հաւանաբար մը միւսին դէմ ելաւ, եւ պայքարը այդքան սաստկացաւ որ, եթէ բարեկամ մը անկեղծ սէր կը տածէր իր բարեկամին հանդէպ, հիմայ կրօնական անլուծելի խնդրին բերումով, սէրը մարեցաւ եւ իրենց մէջ ատելութիւն սերմանուեցաւ:

7. Տասն հինգ տարեկան էի երբ հօրս ընտանիքը Երիցական հաւատքը ընդունեց, եւ անոնցմէ չորսը, այսինքն՝ մայրս Լուսի, եւ եղբայրներս Հայրըմ եւ Սամուէլ Հէրրիսընի հետ քոյրերս Սօֆրօնիա այդ եկեղեցւոյ միացան:

8. Այս շփոթութեանց ընթացքին միտքս խորունկ խոլումներու եւ անհանգստութեան ենթարկուեցաւ, եւ որչափ ալ այս վիճակէն շատ նեղուեցայ այս բաժանումներուն ոռնէ մէկուն չկրցայ միանալ: Բայց առիթ գտած ժամանակներս անոնց ժողովներուն ներկայ եղայ: Ատեն մը Մեթոտականներուն յարեցայ եւ նոյն իսկ մտածեցի անոնց միանալ, սակայն այնքան մեծ էր խառնաշփոթութիւնը այս կարգերուն որ ինծի պէս անոնց վիճակին անտեղեակ երիտասարդի մը համար որ մէկը շիտակ կամ սխալ ըլլալը որոշել անկարելի էր:

9. Խառնակութիւններ եւ պոռչտութիւն այն աստիճան սաստիկ էին որ շատ անգամներկը մտատանջուէի: Երիցականները կը հակառակէին Մկրտչականներուն եւ Մեթոտականներուն, եւ իրենց բոլոր ուժը գործածելով անոնց սխալ ուղիի մէջ ըլլալը կը փաստէին, աւելի ճիշդը, այդ կարծիքը ժողովուրդին տպաւորելու համար կ'աշխատէին: Փոխադարձաբար Մկրտչականները եւ Մեթոտականները իրենց շիտակ եւ ուրիշներուն բոլորովին սխալ ըլլալը ապացուցանելու համար ոչ մէկ ջանք կը խնայէին:

10. Այս խօսքի պատերազմին եւ զաղափարներ-

րու ժխտրին մէջ ես ինծի յաճախ ըսի՝ արդեօք ի՞նչ պիտի ըլլայ, արդեօք այս կրօնական բաժանումներուն ո՞ր մէկը ճիշդ է, կամ արդեօք անոնց բոլորն ալ սխալ են, եթէ անոնցմէ մէկը շիտակ է, ուրեմն որ մէկըն է, եւ ես արդեօք ինչպէս պիտի գիտնամ այդ:

11. Այս կրօնական հատուածներուն վիճաբանութիւնները եւ անել վիճակը ուսումնասիրելու զբաղած ատենս, օր մը Յակոբոս Առաքեալին առաջին գլուխ հինգերորդ համարը կարդալու վրայ էի, այսինքն՝ «Եթէ ձեզմէ ոեւէ մէկը իմաստութեանէ պակասած ըլլայ, թող Աստուծմէ խնդրէ, որ ամենուն առատապէս կուտայ ու չի նախատեր, եւ անոր պիտի տրուի»:

12. Այս միջոցին այս համարին ինծի ըրած ազդեցութեան չափ Աւետարանի ոչ մէկ համարը ուրիշ ատեն մարդոց սրտին չէր ազդած: Ինծ անանկ թուեցաւ թէ՝ այս համարը սրտիս ամենախորերը կը մտնէր: Կրկին եւ կրկին անոր մասին մտածեցի, եւ խորհեցայ թէ՝ եթէ կայ մէկը որ Աստուծոյ իմաստութեան կարօտ է, այն ալ ես եմ, որովհետեւ ինչպէս շարժիլս չէի գիտեր, եզրակացուցի թէ մինչեւ որ իմաստութենէս աւելին չունենամ չի պիտի կարողանամ գիտնալ, որովհետեւ զանազան հատուածներուն պատկանող կրօնքի վարդապետները այնքան զանազան մեկնութիւններ տուին խնդրոյ առարկայ համարներուն որ, այս խնդիրը լուծելու համար Աւետարանին դիմելու վստահութիւն չմնաց:

13. Վերջապէս ես այս եզրակացութեան եկայ որ, անպատճառ կամ խաւարին եւ անորոշութեան մէջ պէտք է մնամ, եւ կամ պէտք է ընեմ ինչպէս որ Յակոբոս կը թելադրէ, այսինքն՝ Աստուծմէ պէտք է որ խնդրեմ, որովհետեւ Ան կուտայ անոր որ Իրմէ կը խնդրէ: Ուրեմն ես ալ կարող էի խնդրելու:

14. Ուստի երբ որոշեցի Աստուծմէ խնդրել, 1820ի գարնան գեղածիծաղ պայծառ առաւօտ մը այս փորձելու համար անտառ գացի: Կեանքիս մէջ առաջին անգամն էր որ ես ասանկ բան մը փորձեցի, որովհետեւ բոլոր իմ տանջանքներուս մէջ ասկէ առաջ երբէք բարձր ձայնով աղօթած չէի:

15. Երբ հասայ իմ կանխաւ որոշուած վայրս, շուրջս նայեցայ ու ինզինքս առանձին գտայ, ծրնրադրեցի եւ սկսայ իմ սրտիս ըղձանքները մատուցանել Աստուծոյ, հագիւ թէ սկսած էի, զիս կաշկանդող զօրութիւնէ մը յաղթահարուեցայ, եւ այնպէս մեծ էր իմ վրաս եղած ազդեցութիւնը, որ լեզուս կապուեցաւ ու ալ չկրցայ խօսիլ: Զորս կողմս թանձր խաւար մը պատեց, եւ ատեն մը անանկ երեւցաւ ինծի թէ՝ պիտի կորսուիմ:

16. Սակայն բոլոր ուժերս հաւաքելով՝ զիս կաշկանդող այս աներեւոյթ թշնամիէն ազատելուն համար, Աստուծոյ աղաչեցի: Ծիշդ այն վայրկեանին, որ կործանման յանձնուած ըլլալու յուսալքումի մէջ էի — երեւակայական պատկեր չեր տեսածս, այլ աներեւոյթ աշխարհէն իրական գոյութիւն մըն էր, այնքան մեծ զօրութիւն մը ունէր որ անկէ առաջ երբէք զգացած չէի — այս սարսափելի վախի ատենս, ճիշդ իմ վերեւ լոյսի սիւն մը տեսայ որ արեւէն աւելի փայլուն էր, լոյսը աստիճանաբար ցածցաւ մընչեւ որ իմ վրաս իջաւ:

17. Այս լոյսը վրաս իջնելէն անմիջապէս վերջ կաշկանդող թշնամիէն զինքս ազատ զգացի: Երբ լոյսը վրաս բազմեցաւ իմ վերեւ երկինքի մէջ կեցող երկու Անձնաւորութիւններ տեսայ: Անոնց պայծառութիւնը եւ փառքը բացատրել անկարելի է, Անոնցմէ մէկը անունս կանչեց եւ միւսը ցոյց տալով ըսաւ՝

«Այս է իմ սիրելի Որդիս, լսէ Զինքը»

18. Իմ նպատակս Սատուծմէ հարցնել էր, թէ՛ այս աղանդներէն որը ճիշդ է, որ կարող ըլլամ գիտնալ եւ անոր հետեւիլ: Ուստի անմիջապէս որ ինքզինքս խօսելու կարող վիճակի մէջ գտայ, հարցուցի իմ վերս կեցող լուսապատ Անձնաւորութեանց, թէ՛ որ մէկ աղանդը ուղիղ է եւ ես որ մէկուն հետեւելու եմ:

19. Ինձ պատասխան տրուեցաւ թէ՛ ոչ մէկուն պէտք է հետեւիլ, որովհետեւ ամէնն ալ սխալ են: Այն Միձը որ ինձ կը խօսէր, ըսաւ՝ «Անոնց բոլոր հաւատոյ հանգանակները զարշանք են: Իմ առջեւ, ու իրենց ուսուցիչները եղծապիղծ են, անոնք իրենց շըրթունքներով կը մօտենան բայց սրտով հեռու են Ինձմէ. մարդկային վարդապետութիւնը սորվեցնելով հաւատացեալի ձեւը կը ցուցնեն, բայց կուրանան անոր գերագոյն զօրութիւնը»:

20. Դարձեալ Ան թելադրեց ինձ չի միանալ անոնց որեւէ մէկուն, եւ ինձի շատ բաներ խօսեցաւ զոր հիմայ չեմ կրնար գրել: Ես երբ ուշի եկայ, ինքզինքըս կրնակիս վրայ պառկած եւ աչքերս դէպի երկինք սեւեռած վիճակի մէջ գտայ:

21 Այս տեսիլքը տեսնելէս մի բանի օր վերջ Մեթուսաղան քարոզիչի մը հետ տեսակցութիւն մը ունեցայ, որ կը մասնակցէր կրօնական այն մեծ բանակութիւնն որուն մասին վերը խօսած եմ: Անոր հետ կրօնական նիւթերու շուրջ խօսելով առիթ ունեցած ատենս իրեն նկարագրեցի իմ տեսած տեսիլքս: Իր բռնած ընթացքը խոր զարմանք պատճառեց ինձ, որովհետեւ ոչ թէ միայն իմ տեղեկութեանս կարեւորութիւնն չտուաւ այլ նոյն իսկ ծաղրեց, ըսելով՝ այդ ամէնը սատանայական խաղեր են, եւ այս օրերս տեսիլք կամ յայտնութիւն չի կայ,

անոնց բոլորը Առաքեալներուն մահովը վերջ գտած են, այլեւս երբէք չի պիտի պատահի»:

22. Իմ այս պատմութիւնս գէշ տպաւորութիւն եւ մեծ գրգռութիւն առաջ բերաւ կրօնքի վարդապետներուն մէջ, եւ անմիջապէս պատճառ եղաւ իմ հալածուելուս եւ երթալով աւելցաւ: Թէեւ ես տասն չորս եւ տասն հինգ տարեկանի միջեւ աննշան տղայ մըն էի, ներկայէ դատելով ապագաս անորոշ, այսուհանդերձ կարգ մը հեղինակաւոր անձնաւորութիւններ այս գործին կարեւորութիւն տալով հաւարակութեան կարծիքը ինձ դէմ գրգռեցին, ու սկսան զիս հալածել եւ ամէնը միացան զիս չարչարելու:

23. Շատ անգամներ, թէ այն ատեն եւ թէ մինչեւ հիմայ, կը մտածէի թէ՛ ի՞նչ զարմանալի էր, որ տասն չորս տարիքին մէջ, իր օրապահիկը՝ ապահովելու համար չարաչար աշխատելու զբաղած տղու մը վիճակը անուանի կրօնապետներուն միտքը գրաւելու եւ անոնց կողմէ կարեւորութիւն տրուելով այս աստիճան ծաղրանքի եւ չարչարանքի հոգին մէջտեղ բերելու արժանի պիտի համարուէր: Բայց այդ զարմանալի ըլլայ կամ ոչ, իրականութիւն մըն էր եւ յանախ ինձի մեծ ցաւ կը պատճառէր:

24. Այսու ամենայնիւ ես ճշմարիտ յայտնութեան մը արժանացած էի: Անկէ իվեր խորհեցայ թէ՛ իմ վիճակս ալ. Ագրիպաս Թազաւորին առջեւ ինքզինքը պաշտպանել ուզելով՝ լոյս մը տեսնող եւ ձայն մը լսած ըլլալը հաստատող Պօղոս Առաքեալին պէս էր: Անոր խօսքին հաւատացողներ քիչ էին, ոմանք՝ անպարկեշտ է, ուրիշներ՝ յիմար է. ըսելով զինքը կը ծաղրէին եւ կը նախատէին: Բայց այս ամէնը անկարող էին անոր տեսած տեսիլքին ճշմարտութիւնը ջնջել: Ինք տեսած էր տեսիլքը եւ լսած էր ձայնը:

ուստի ոչ մէկ հալածանք կամ չարչարանք չեր կարող իրականութիւնը փոխել, եւ նա մինչեւ իր վերջին շունչը ասիկա լաւ գիտեր, եթէ բոլոր աշխարհը զար իրեն տարբեր կերպով խորհիլ չեր կրնար տալ:

25. Իմ վիճակս ալ նոյնն էր: Ես ճշմարտապէս լոյս մը տեսած էի, եւ լոյսին մէջ երկու անձնաւորութիւններ, որոնք իրապէս հետս խօսեցան, թէ եւ ես տեսիլք մը տեսած ըլլալս պատմելուս համար անարգուեցայ եւ հալածուեցայ, բայց իմ տեսիլքս ճշմարտութիւն մըն էր: Երբ կը պնդէի, անոնք զիս կը հալածէին, կը նախատէին, եւ ամէն անսակ սուտեր եւ զրպարտութիւններ կընէին: Ես կը մտածէի ինչու արդեօք ճշմարտութիւնը խօսած ըլլալուս համար զիս կը չարչարեն: Սակայն ես իրականութեան մէջ տեսիլք մը տեսած էի, ես ո՞վ եմ որ Աստուծոյ կարենամ դէմ դնել, եւ ինչու՞ աչքովս տեսածս ուրանալու համար զիս ստիպելու կաշխատին, ըսի: Որովհետեւ ես տեսիլք մը տեսայ, ես այս գիտցայ եւ գիտեմ նաեւ թէ ասոր Աստուած տեղնակ է, զայն չեմ կրնար ուրանալ, որովհետեւ եթէ Տէրը ուրանայի անարգուելով պիտի դատապարտուէի:

26. Այժմ համոզուեցայ թէ՝ անոնցմէ ոչ մէկուն միանալու պարտաւոր չէի, եւ մինչեւ հրաման ստանայի այսպէս պէտք էր շարունակէի. Յակորոսին՝ «Մարդ մը պէտք է Աստուծոյ խնդրէ եւ պիտի տրուի իրեն» ըսած վկայութիւնը եւ ճշմարիտ գտայ:

27. Մինչեւ 1823 Սեպտ. 21 ին արօրեայ գործերովս կ'զբաղէի. գրեթէ ամէն դասակարգի հաւատացեալ կամ անհաւատ, մարդոց կողմէ կը հալածուէի, որովհետեւ տեսիլք մը տեսած ըլլալս կը պնդէի:

28. Տեսիլք տեսած օրէն մինչեւ 1823 ներկայ եղող կրօնական հատուածներուն որեւէ մէկուն միանալ

ինձ արգիլուած ըլլալով, դեռ շատ երիտասարդ հասակիս մէջ բարեկամներէս հալածուեցայ, որոնք կը կարծէին թէ ես խաբուած եմ, փոխանակ զիս սիրով համոզելու, եւ քաղցրութեամբ բարեկարգելու, ամէն տեսակ փորձութեան մէջ ձգեցին: Բոլոր դասակարգի ընկերութեան հետ միանալովս՝ անմիջապէս անտեղի յանցանքներ գործեցի, եւ երիտասարդական եւ մարդկային բնութեան տկարութիւնները երեւան գալով զիս այլ եւ այլ փորձութեանց ենթարկեցին զորս ցաւով կը յայտնեմ: Եւ ես Աստուծոյ դէմ մեղանչեցի:

29. Այս ըրած արարքներուս համար ինքզինքս կը մեղադրէի, երբ Սեպտեմբեր 21 գիշերը անկողին մտայ, սկսայ աղօթել Ամենակարողին որ մեղքերուս եւ տկարութիւններուս թողութիւն շնորհէ, եւ իմ վիճակս իր առջեւ ինչպէս ըլլալը ինձ յայտնէ, քանզի ասկէ առաջ յայտնութիւն մը տեսած ըլլալէս, հիմայ ալ պատասխան ստանալու վստահութիւն ունէի:

30. Երբ կաղօթէի, սենեակիս մէջ լոյսի երեւում մը տեսայ, որ երթալով կը մեծնար ու կը շառնար, մինչեւ որ բոլոր սենեակս ցորեկուայ լոյսէն աւելի լուսաւոր լոյսով մը լուսաւորուեցաւ ու յանկարծ անկողինիս մօտ ոտքերը գետին չ'դպող անձ մը երեւցաւ:

31. Ճերմակ վերարկու մը հագած էր, որուն հերմակութեան նմանը աշխարհիս մէջ չէի տեսած, նոյնիսկ չեմ կրնար հաւատալ թէ այսքան հերմակութիւն եւ պայծառութիւն երկրիս վրայ շինել կարելի ըլլայ: Անոր ձեռքերը եւ դաստակին քիջ վեր մինչեւ բազուկները, նաեւ ոտքերը եւ սրունքներուն մէկ մասը մերկ էին: Անոր գլուխն ու վիզն ալ բաց էին: Վերարկուն բաց ըլլալուն կուրծքը կ'երեւար, որով հետեւեցուցի

որ ուրիշ բան հագած չէր:

32. Ոչ միայն իր վերարկուն առաւելապէս ճերմակ էր, այլ բոլոր էութիւնը աննկարագրելիօրէն փառաւոր ըլլալով դէմքը փայլակի նման կը շողար: Սենեակը արտակարգ կերպով լուսաւորուած էր. բայց անոր անձին շուրջ լոյսը աւելի փայլուն էր: Երբ հայացքս անոր վրայ ուղղեցի, վախցայ, բայց վախս շուտով փարատեցաւ:

33. Զիս անունովս կանչեց եւ յայտնեց թէ՝ Սատուծոյ ներկայութենէն դոկուած առաքեալ մըն էր Մօրթուայ անունով: Ըսաւ թէ՝ «Աստուած քու միջոցաւ կատարելիք գործ մը ունի, եւ անունդ բոլոր Ազգերու ժողովուրդներու եւ լեզուներու մէջ պիտի յիշուի թէ բարիք եւ թէ՛ չարիքի համար. կամ բոլոր ազգեր քու մասիդ թէ՛ բարի թէ՛ ալ գէշ պիտի խօսին»:

34. Նաեւ րսաւ՝ Ոսկեղէն թիթեղներու վրայ գրուած գիրք մը պահուած է, որ այս երկրին (Ամերիկայ) հին բնակիչներուն եւ անոնց ծագում առած նախահայրերուն մասին տեղեկութիւն կուտայ: Նաեւ կը պարունակէ այն յաւիտեանական Աւետարանի ամբողջութիւնը որ Փրկչին միջոցաւ այս նախկին ժողովուրդին հաղորդուած էր»:

35. Նաեւ այս թիթեղներուն հետ արծաթեայ զսպանակներով հաստատուած երկու քարեր կային, որոնք Լանջապանակի մը կապուած ըլլալով Ուրիմ եւ Թումիմը կը կազմէին: Այս քարերուն տիրացող եւ գործածողներ հին ատեն «Տեսանող» կը կոչուէին, եւ թէ՛ Աստուած զանոնք այս գիրքը թարգմանելու նպատակով պատրաստած էր:

36. Այս բաները ըսելէ վերջ, հին կտակարանի մարգարէութիւնները յիշելու սկսաւ: Նախ, Մաղաքիաի երրորդ գլխուն մէկ մասը յիշեց: Վերջը՝ Ս. Գիրքի մէջ եղածէն քիչ մը տարբեր կերպով՝ նոյն գրքին չորրորդ, այսինքն վերջին գլուխը յիշատակեց: Առաջին համարը՝ մեր գրքէն կարդացուածին պէս չէ՝ այլ այս կերպով յիշեց՝

37. «Քանզի ահա փուռի պէս վառած օրը պիտի գայ, եւ բոլոր Պաարտները, այո, բոլոր ամբարիշտները յարդի պէս պիտի այրին, որովհետեւ եկողները զանոնք պիտի այրեն կըսէ Զօրած Տէրը, այնպէս որ անոնց արմատ կամ ոստ պիտի չ'թողու:»

38. Եւ դարձեալ հինգերորդ համարը ասանկ յիշատակեց՝ «Ահա Տէրոջ մեծ ու ահեղ օրը չ'եկած՝ եղիայ Մարգարէին միջոցաւ ձեզի քահանայութիւնը պիտի յայտնեմ:»

39. Նաեւ հետեւեալ համարն ալ տարբեր կերպով յիշեց «Եւ ան՝ իրենց հայրերուն տրուած խոստումները զաւակներուն սիրտերուն պիտի զետեղէ, եւ զաւակներուն սիրտերը իրենց հայրերուն պիտի դառնայ, եթէ այսպէս չէր ըլլար իր գալուստին բոլոր աշխարհ պիտի կործանէր»:

40. Ասոնց աւելցնելով Նսայի Մարգարէին տասն մէկերորդ գլուխը յիշեց, եւ անոր կատարուելու վրայ ըլլալը յայտնեց: Ասկէ զատ Գործք Առաքելոց երրորդ գլուխ քսան եկրորդ եւ քսաներորդ համար ներն ալ ճիշդ Նոր Կտակարանի մէջ գրուածին պէս յիշեց: Եւ այդտեղ յիշուած Մարգարէն՝ Քրիստոս ըլլալը, եւ Անոր ծայնը չ'լսողներ ժողովուրդին մէջէն կտրուելու ատենը թէեւ եկած չէ, բայց շուտով պիտի գայ, ըսաւ:

41. Ան յիշեց Յովել Մարգարէին երկրորդ գլխուն

քանութեան որդի համարէն մինչեւ վերջը, եւ ըսաւ՝ «Սյա տակաւին կատարուած չէ, բայց շուտով պիտի կատարուի, ու հեթանոսներու ամբողջութիւնը մօտ ատենէ պիտի հասնի»։ Ս. Գիրքէն շատ համարներ եւս յիշեց որ կարելի չէ հոս յայտնել։

42. Դարձեալ, պատուիրեց ինձ թէ՛ երբ իր յիշած ոսկեայ թիթեղները առնէի. — որովհետեւ զանոնք առնելու ժամանակը դեռ եկած չէր — զանոնք, Ուրիմ եւ Թումիմը եւ լանջապանակը ոչ մէկուն պէտք չէր որ ցոյց տայի, այլ պէտք էր ցուցունէի միայն անոնց որոնց ցոյց տալու արտօնութիւն կը տրուէր ինձ, հակառակ պարագային պիտի կորսուէի։ Երբ հետս կը խօսակցէր ոսկեայ թիթեղներու մասին՝ տեսիլք մը բացուեցաւ եւ այդ տեսիլքը այնքան յստակ էր որ թիթեղներու ուր մթերուած ըլլալը կրնայի տեսնել։ Երբ այդ վայրը այցելեցի, կրցայ շուտով ճանչնալ։

43. Սյա հաղորդութենէ վերջ, տեւայ որ սենեակին լոյսը հետս խօսող անձնաւորութեան շուրջը կը բոլորուէր, եւ այսպէս շարունակուեցաւ մինչեւ որ միայն իր շուրջը լոյս մնաց եւ սենեակը մութ եղաւ եւ դէպի երկինք ճամբայ մը բացուիլը տեսայ, որուն մէջէն նա զնաց մինչեւ որ աներեւութացաւ եւ սենեակս երկնային լոյսին երեւումէն առաջ ունեցած վիճակը գտաւ։

44. Երբ ես այս եզակի տեսարանին վրայ կը հիանայի եւ Աւետարեան խօսքերուն վրայ զարմանքով կը խորհէի, յանկարծ սենեակս նորէն լուսաւորուելու սկսաւ։ Այդ պահուն նոյն երկնային Աւետարեան անկողնիս մօտ կեցած ըլլալը նշմարեցի։

45. Նախկին այցելութեան ատեն խօսած խօսքերը երբէք չի փոխելով նոյնութեամբ պատմելու

սկաւ, եւ աշխարհի վրայ գալիք մեծ դատաստանի եւ անոր հետ մէկտեղ սովի, սրածութեան եւ ժանտախտի միջոցաւ գալիք մեծ աւերներու մասին խօսեցաւ, եւ այս ահաւոր դատաստանը աշխարհի վրայ այս սերունդին ժամանակը պիտի գայ, ըսաւ։ Այս բաները հաղորդելէ վերջ, ան նորէն առաջուան պէս համբարձաւ։

46. Սյա պահուս, վրաս ձգած ազդեցութիւնը այդքան մեծ էր որ, աչքերէս քունս փախաւ եւ ես տեսած եւ լսած բաներուս վրայ կը զարմանայի։ Բայց երբ նորէն նոյն Աւետարեանին անկողնիս մօտ կենալով՝ նախկին բաները առաջուան պէս, դարձեալ յիշելը տեսնելով ապշեցայ։

Սյա անգամ աւելցնելով ըսաւ՝ (հօրս ընտանիքին աղքատութեան ակնարկելով) «Սատանան՝ ոսկեայ թիթեղն երբ հարստանալու նպատակաւ առնելու համար քեզ փորձանքի ենթարկելու պիտի աշխատի»։ Ան արգիլեց ինձ ըսելով՝ թիթեղները ստանալէ ետք Աստուած փառաւորելէ զատ ուրիշ նպատակէն պէտք չէ որ ազդուէի, այլ միայն Անոր յաւիտենական թագաւորութիւնը կարուցանելու պիտի աշխատէի, եթէ ոչ, չի պիտի կարողանայի ստանալ զանոնք։

47. Սյա երրորդ այցելութենէն վերջ, առաջուան պէս դարձեալ երկինք վերացաւ, եւ այս գիշեր տեղի ունեցած տարօրինակ եղելութիւնները մտաբերելու համար մինակս մնացի։ Երբ երկնային Աւետարեան հեռացաւ աքաղաղը խօսեց եւ տեսայ որ արշալոյսը բացուելու վրայ էր, այնպէս որ մեր տեսակցութիւնը ամբողջ գիշեր տեւած էր։

48. Քիչ վերջ անկողնիս ելլելով, սովորականին համաձայն, օրուայ անհրաժեշտ գործի գացի, սակայն երբ սկսայ, չ'կրցայ աշխատիլ, որովհետեւ ուրիշ

ատեններ եղածին պէս աշխատելու կարողութիւն չունէին: Քովս աշխատող հայրս երբ անհանգիստ ըլլալս տեսաւ, հրամայեց որ տուն երթամ: Ես տուն երթալու նպատակաւ համբայ ելայ. բայց երբ մեր ագարակին ցանկապատը անցնիլ փորձեցի բոլորովին ոյժս կորսնցնելով՝ նուազած վիճակի մէջ գետինն ինկայ եւ ժամանակ մը հոն մնացի:

49. Առաջին բանը զոր կը յիշեմ, անունս կանչելով ինձ խօսող ծայն մըն էր: Վեր նայեցայ, եւ գլխիս վերեւ միեւնոյն Աւետարեբըր ատաշուան պէս լոյսով շրջապատուած տեսայ: Ան առջի գիշեր ըսած բաները դարձեալ կրէնեց եւ պատուիրեց որ երթամ հօրս պատմեմ տեսած տեսիլքներս եւ առած պատուիրանքներս:

50. Հնազանդելով հօրս բով ագարակ դարձայ եւ պատմեցի իրեն եղելութիւնը: Նա ըսաւ՝ ատիկա Աստուծմէ է եւ պատուիրեց որ երթամ ընեմ այն բաները զոր Աւետարեբըր ինձ հրամայած էր: Ագարակէն ելլելով Աւետարեբըրն ինձի ցոյց տուածին համեմատ ոսկեայ թիթեղներուն պահուած վայրը գացի: Յայտնութեան մէջ վայրը շատ որոշ կերպով տեսած ըլլալէս հոն հասնելուս պէս տեղը գտայ:

51. Նիւեօրք Նահանգին, Օնթարիօ կուսակալութեան, Մանչեսթր գիւղին մէջ նշանակելի մեծութեամբ բլուր մը կայ, որ այդ շրջակայքի բլուրներուն մէջ ամենաբարձրն է: Այս բլուրին արեւմտեան կողմը, գագաթէն ոչ այնքան հեռու, բաւական մեծ քարի մը տակ ոսկեայ թիթեղները, Ուրիմ եւ Թումիմը քարէ սնտուկի մէջ պահուած էին: Այս քարին վերի կողմը մէջտեղի մասէն կլոր եւ հաստ էր, իսկ եզերքները բարակ էին, անանկ որ մէջտեղի մասը գետնէն վեր կ'երեւար, սակայն եզերքները հողով

ծածկուած էին:

52. Հողը վերցնելէս վերջ, լծակ մ'առնելով՝ քարին եզերքը դրի, եւ քիչ մը դժուարութեամբ քարը վերցուցի: Մեջը նայելով՝ յայտնութեան միջոցաւ Աւետարեբըրն ցուցուցածին համեմատ, Ուրիմ եւ Թումիմը, լանջապանակը եւ ոսկեայ թիթեղները տեսայ: Ասոնք պարունակող սնտուկը, տեսակ մը շաղախով իրարու ամրացած քարերէ շինուած էր: Մտտուկին մէջը խաչածեւ դրուած երկու քարեր կային, որոնց վրայ ոսկեայ թիթեղները եւ միւս բաները զետեղուած էին:

53. Ես փորձեցի առնել զանոնք, բայց Աւետարեբըրն կողմէ արգիլուեցայ. որովհետեւ զանոնք դուրս հանելու ատենը տակաւին չեր եկած, կրկին տեղեկացուց թէ, ո'չ ալ ժամանակը պիտի գար մինչեւ չորս տարի: Սակայն պատուիրեց որ տարի մը վերջ այդտեղ այցելէի եւ ինքը պիտի հանդիպէր ինձի, եւ այս պէս պէտք էր շարունակէի մինչեւ որ ոսկեայ թիթեղները ստանալու ատենը գար:

54. Հետեւաբար ինչպէս որ ինձ հրամայուած էր, ամէն տարեւիցին հոն կ'երթայի եւ ամէն անգամ նոյն Աւետարեբըր հոն կը գտնէի: Մեր իւրաքանչիւր տեսակցութեան ընթացքին՝ հրահանգ եւ հմտութիւն կ'ստանայի Տէրոջ ընելիք գործերուն վերաբերեալ. թէ այս վերջին օրերուն ինչպէս եւ ինչ՝ կերպով պիտի հաստատէր իր թագաւորութիւնը:

55. Հօրս Նիւթական վիճակը սահմանափակ ըլլալուն՝ առիթ ունեցած ատեննիս մեր ձեռքով աշխատելու ստիպուած էինք: Երբեմն տունը, երբեմն ալ օտար երկիրներու մէջ յարատեւ աշխատանքով մեր ապրուստը կրնայինք հանգիստ հարել:

56. 1824 ին, երէց եղբօրս Ալվինի մահով մեր

46246

ընտանիքը մեծ դժբախտութեան մը ենթարկուեցաւ: 1825 Հոկտեմբեր ամսոյն ձօզայա Սթօլ անունով ազնուականի մը մօտ ծառայութեան մտայ, որ Նիւ-Եօրք նահանգի, Չինանկօ կուսակալութեան մէջ կը բնակէր: Նա՝ Բէնտլիվանիա նահանգին, Սուգահան-նա կուսակալութեան՝ Հարմօնի քաղաքին մէջ Սպանիացիներուն կողմէ արծաթէ հանք մը բացուած ըլլալը տեղեկացած էր եւ զիս իր քով ծառայութեան առնելէ առաջ, հանքը գտնելու նպատակաւ պեղումներ կատարած էր: Երբ իր քով ծառայութեան մտայ, իր միւս գործաւորներուն հետ, արծաթի հանքին մէջ զիս ալ աշխատեցուց ու մօտաւորապէս մէկ ամիս աշխատեցայ առանց արդիւնք մը ձեռք ձգելու, վերջապէս, այս անօգուտ պեղումներէն ետ կենալուն համար զինք համոզեցի: Ահաւասիկ ասկէ է որ, գետնէն ղրամ հանող ըլլալու ծանօթ պատմութիւնը ելած է:

57. Այս գործով զբաղած ժամանակամիջոցիս, Իսահակ Հէյլ անունով մարդու մը ընտանիքին հետ մնացի: Հոն էր որ, իմ կինս (իր դուստրը) Էմմա Հէյլը առաջին անգամ ըլլալով տեսայ: 1827 Յունիս 18 ին ամուսնացանք, երբ տակաւին Մր. Սթօլի քով կ'աշխատէի:

58. Հալածանքը տակաւին կը շարունակէր, որովհետեւ տեսիլք մը տեսած ըլլալս կը պնդէի: Նշանածիս ընտանիքը մեր ամուսնութեան հակառակ ըլլալուն համար, ստիպուած էի Էմմա Հէյլը ուրիշ տեղ մը փոխադրել: Նիւ-Եօրք նահանգին, Չինանկօ կուսակալութեան, հարաւային Պէյնպրիք քաղաքը գացինք, ուր Տիար Թարպիլի տան մէջ ամուսնացանք: Մեր ամուսնութենէ անմիջապէս վերջ, Մր. Սթօլը ձգելով՝ հօրս քով գացինք, եւ միասին երկրագործութեամբ զբաղեցանք:

59. Վերջապէս, ոսկեայ թիթեղները՝ Ուրիմ եւ Թումիմը ու լանջապանակը առնելու ժամանակը հասաւ: 1827, Սեպտ. 22 ին, ամէն տարեւիցին ունեցած սովորութեանս համեմատ, ոսկեայ թիթեղներուն պահուած վայրը գացի, եւ նոյն երկնային Աւետարեքը զանոնք ինձ յանձնեց, սա պայմանով թէ, անոնց համար պատասխանատու պիտի ըլլայի եւ եթէ անուշադրութեամբ կամ անհոգ կերպով զանոնք ձեռքէ հանէի, պիտի կորսուէի: Իսկ եթէ բոլոր ջանքս ի գործ դնէի զանոնք պահպանելու համար, մինչեւ որ Աւետարեքը զանոնք ետ պահանջէր, անոնք պիտի պաշտպանուէին:

60. Անոնց ապահովութեան մասին, այս աստիճան խիստ հրամաններ ստանալուս պատճառը շուտով հասկցայ, եւ ինչու՞ Աւետարեքը ըսած էր որ ինձմէ պահանջուած գործը կատարելս ետքը պիտի վար զանոնք ետ առնելու: Որովհետեւ երբ թիթեղներուն ձեռքս անցնիլը գիտցուեցաւ, ամենայանդուզն ջանքեր կատարուեցան զանոնք ինձմէ խլելու, այս նպատակին հասնելու համար հնարելի ամէն խորամանկութեան դիմեցին: Հալածանքը նախկինէն աւելի սաստկացաւ, եւ ամբոխը աւելի մեծ հնարքներ գործածեց զանոնք ձեռքէս յափշտակելու: Բայց Աստուծոյ իմաստութեամբ, քոյս ապահով մնացին, մինչեւ որ ինձմէ պահանջուած գործը լրացուցի: Երբ կարգադրութեան համաձայն, Աւետարեքը զանոնք ետ պահանջեց, իրեն յանձնեցի եւ մինչեւ այսօր 1838 մայիս 28 ին, անոր տրամադրութեան տակ են:

61. Գրգռութիւնը տակաւին կը շարունակէր, եւ զրոյցը իր հազարաւոր լեզուներով վարժուած՝ իմ եւ հօրս ընտանիքին մասին սուտ տարածայնութիւններ կը շրջաբերէր: Եթէ անոր մէկ հազարերորդը

միայն յիշատակէի, հատորներ պիտի լեցնէր: Այսուամենանիւ, հալածանքը այնքան շատցաւ որ, ստիպուեցայ Մանչէսթըը ձգել եւ կնոջս հետ երթալ Փէնսիլվանիա նահանգին, Սուսգուհաննա կուսակալութեան: Երբ մեկնելու կը պատրաստուէինք աղքատ էինք եւ հալածանքը այնքան ծանր էր որ, որեւէ կարելիութիւն չկար ուրիշ կերպ ըլլալու, մեր նեղութեան մէջ գտանք Մարթին Հարրիս անունով ազնիւ բարեկամ մը, որ մեր քով գալով՝ 50 տօլար տուաւ իբր նամբու ծախս: Մարթին Հարրիս, Նիւ-Եօրք նահանգին, Վէյն կուսակալութեան, Բալմիրա քաղաքին մէջ բնակող պատուաւոր գործաւոր մըն էր:

62. Այս օգնութիւնը ընդունելով՝ կարողացայ Բէնսիլվանիոյ մէջ որոշած վայրս հասնելու: Հասնելէս անմիջապէս վերջ, սկսայ թիթեղներուն նշանագրերը ընդօրինակել: Անոնցմէ մեծ մաս մը ընդօրինակեցի եւ մաս մըն ալ Ուրիմ ու Թումիմի միջոցաւ թարգմանեցի: Սսիկա կատարեցի աներհօրս տունը, Դեկտեմբերէն մինչեւ Փետրուար ամիսներուն ընթացքին:

63. Փետրուար ամսոյն՝ վերոյիշեալ Մարթին Հարիս մեր գտնուած տեղը եկաւ: Իմ թիթեղներէն (plates) ընդօրինակած պատճենները հետը առնելով՝ Նիւ-Եօրք քաղաքը տարաւ: Թէ ինչ պատահեցաւ իրեն եւ զիրերուն, կը դիմեմ իր ըսածներուն, որ վերադարձին ինձ պատմեց եւ կը գրեմ իր ըսածին համաձայն որ հետեւեալն է:

64. «Նիւ-Եօրք քաղաքը հասնելով՝ թարգմանուած պատճենները իրենց թարգմանութեան հետ ներկայացուցի Բրոք. Չարլս Անթոնին, որ իր գրական տաղանդով մեծ համբաւ հանած էր: Փրօք.

Անթոն, հաստատեց թէ, թարգմանութիւնն ուղիղ էր, եւ մինչեւ հիմա իր տեսած եգիպտական լեզուի թարգմանութիւններուն ամենակատարեալը: Յետոյ իրեն ցոյց տուի այն մասը որ տակաւին չէր թարգմանուած: Նա ըսաւ թէ՝ անոնք եգիպտական Քաղաքական, Ասորական եւ Արաբական լեզուներով գրուած նշմարիտ նշանագրեր էին: Նա վկայագիր մը տուաւ ինձ, Բալմիրայի Ժողովուրդին յանձնարարելով թէ, անոնք նշմարիտ նշանագրեր էին եւ թարգմանութիւնն ալ ճիշդ: Վկայագիրը գրականս դրած՝ երբ դուրս կ'ելլէի, Մր. Անթոն զիս ետ կանչեց հարցնելու թէ, այդ երիտասարդ տղան ի՞նչպէս եւ ու՞ր գտած էր այդ ոսկեայ թիթեղները: Հրեշտակը իրեն յայտնած էր ըսի:

65. «Այն ատեն ըսաւ «Այդ վկայագիրը տեսնեմ»: Դրպանէս հանելով իրեն յանձնեցի, երբ առաւ, կտոր կտոր ըրաւ ըսելով՝ թէ հիմա հրեշտակներու լպասարկութիւն չկար, եթէ ոսկեայ թիթեղները իրեն բերէի պիտի թարգմանէր: Իրեն տեղեկացուցի թէ թիթեղներուն մէկ մասը կնքուած էր: «Կնքուած գիրք չեմ կրնար կարդալ» պատասխանեց: Զինք ձգելով Տօքթ. Միչչէին քով Գացի, որը նաեւ վաւերացուց Փրօք. Անթոնին ըսածները թարգմանութեան եւ նշանագրերու մասին»:

66. 1822 Ապրիլ 5 ին, Օլիվըր Քաուտրի մեր տունը եկաւ, զինք անկէ առաջ երբէք տեսած չէի: Նա իմացուց թէ՝ հօրս ընակած տեղույն մօտ ուսուցչութիւն կ'ընէր, եւ իմ հայրս իր տղաքը այդ դպրոց ղրկողներէն մին էր: Ինք ատեն մը հօրս տունը ըրնակած ըլլալուն, իմ ոսկեայ թիթեղները ստանալուս պարագաները իմացեր էր անոնցմէ: Այդ պատճառաւ ինձմէ տեղեկութիւն առնելու եկած էր:

67. Օլիվըր Քաուտրիի գալէն երկու օր վերջ, (Ապրիլ 7 ին) սկսայ թարգմանել Մորմոնի գիրքը, եւ նա սկսաւ գրել ինձ համար:

68. Երբ թարգմանութեան գործը տակաւին կը շարունակէինք, հետեւեալ ամսոյն մէջ (Մայիս 1829) որոշ օր մը անտառ գացինք մեղքերու թողութեան համար եղող մկրտութեան մասին աղօթելու եւ Աստուծոյ հարցնելու, զոր թիթեղներու թարգմանութեան մէջ յիշուած գտանք: Երբ այսպէս Աստուծոյ առջեւ պաղատելով կ'աղօթէինք, երկինքէն Աւետարեւր մ'իջաւ լուսաւոր ամպի մը մէջ: Ձեռքերը մեր վրան դնելով՝ մեզ ձեռնադրեց ըսելով:

69. Ձեզի, ով իմ պաշտօնակիցներս, Օծեալին անունով կը շնորհեմ Ահարոնական Քահանայութիւնը որ Հրեշտակներու սպասարկութեան, ապաշխարութեան Աւետարանի, եւ մեղքերու թողութեան համար ջուրին մէջ ընկղմամբ մկրտելու բանալիները ունի, եւ ասիկա երկրէն պիտի չառնուի մինչեւ որ Ղեւի որդիները կրկին արդարութեամբ Տէրոջ զոհ մատուցանեն:

70. Նա ըսաւ թէ Ահարոնի Քահանայութիւնը Ս. Հոգւոյն պարգեւին համար ձեռնադրելու իրաւունքը չունի, այլ այդ յետոյ պիտի շնորհուի մեզի: Ապա, մեզի հրամայեց երթալ եւ մկրտուիլ. պատուիրելով որ նախ եւ Օլիվըր Քաուտրին մկրտեմ, եւ վերջը ինքն ալ զիս:

71. Ըստ այնմ մենք գացինք եւ մկրտուեցանք: Առաջ եւ զայն մկրտեցի, ապա նա զիս մկրտեց, ձեռքերս գլխուն դնելով զինք Ահարոնական Քահանայութեան ձեռնադրեցի, ապա նա զիս ձեռնադրեց միեւնոյն Քահանայութեան, որովհետեւ այդ էր մեզի եղած պատուէրը:

72. Այս առթիւ մեզ այցելող եւ այս Քահանայութիւնը շնորհող Աւետարեւրը ըսաւ որ, անունը Յովհաննէս էր, նոյնը որ Նոր Կտակարանի մէջ Յովհաննէս Մկրտիչ կոչուած էր, որ կը գործէր Պետրոսի, Յակոբոսի եւ Յովհաննէսի հրամանին տակ, որոնք ունէին Մելքիսեդեկի Քահանայութեան բանալիները եւ մօտ ատենէն մեզի պիտի տրուէր միեւնոյն Քահանայութիւնը: Եւ ես եկեղեցւոյ առաջին երէցը պիտի կոչուէի, իսկ Օլիվըր Քաուտրի՝ երկրորդ: 1829 Մայիս 15 ին էր որ մենք Աւետարեւրին ձեռքով ձեռնադրուելով՝ մկրտուեցանք:

73. Մկրտուելէն ետք, երբ ջուրէն ելանք, անմիջապէս արժանացանք մեր երկնաւոր հօր մեծ ու փառաւոր օրհնութիւններուն: Օլիվըր Քաուտրի մըկրտուելուն պէս Ս. Հոգին իջաւ իր վրան եւ սկսաւ մարգարէանալ մօտ օրէն կատարուելիք շատ մը բաներու մասին: Յետոյ երբ ես իրմէ մկրտուեցայ, ես ալ մարգարէութեան հոգւոյն տիրանալով՝ եկեղեցւոյ ծագման, եկեղեցւոյ, եւ ժամանակակից մարդոց վերաբերեալ շատ մը բաներու մասին մարգարէացայ: Մենք Սուրբ Հոգւով լեցուած ըլլալով՝ մեր փրկութեան Աստուծոյ ուրախացանք:

74. Մեր մտքերը լուսաւորուած ըլլալով՝ սկսանք Աստուածաշունչը որոշ կերպով հասկնալ եւ Անոր ծածուկ հատուածներուն ճշգրիտ իմաստն ու նպատակը մեզի անանկ մը յայտնուեցաւ որ մենք նախապէս այդպէս հասկնալու կարող չէինք:

75. Մենք յաճախ առարկայ եղանք ժողովուրդի եւ կրօնքի ուսուցիչներուն սպառնալիքին եւ թշնամանքին, սակայն Բարձրելոյն նախախնամութեամբ, անքի հօրս ընտանիքին ազդեցութեանը շնորհիւ անոնց լարած բոլոր որոգալթներէն զերծ մնացինք:

Աներս խոստացաւ իր կարելիութեան սահմանին մէջ ինձ օգնել եւ պաշտպանել որպէսզի կարողանամ թարգմանութիւնը վերջացնել առանց որեւէ ընդդիմութեան:»

Այսպէս էր տասնիններորդ դարու Մարգարէին երկնային հրաւերին պարզ պատմութիւնն իր բերնով պատմուած: Ինք վկայեց այս փառաւոր բաները եւ մի քանիներ իր խօսքին հաւատալով՝ մկրտուեցան: Քրիստոսի եկեղեցւոյն լման զօրութեամբ՝ պարգեւներով եւ օրէնքներով հիմնուելուն նախաքայլերն ասոնք են: Յիսուս Քրիստոսի Վերջին Օրերու Սրբոց եկեղեցին կազմակերպուեցաւ, 1830 Ապրիլ 6 ին, Նիւ-Եօրք նահանգին, Սենեկա կուսակալութեան Ֆայէթ քաղաքին մէջ, եւ իր պատմութիւնը յուզումնալից դրուագներ կը պարունակէ: Իր հիմնարկութենէն անմիջապէս վերջ գործը ուրիշ տեղեր տարածուեցաւ, հաւատարիմ երէցներ՝ նախկին աշակերտներուն նման, կ'իրթային Աւետարանը քարոզելու աշխարհի բոլոր կողմերը: Աստուծոյ շնորհքն ու զօրութիւնը յայտնուեցան եւ խօսքը հաստատուեցաւ հաւատացեալներու հրաշքներուն միջոցաւ:

1831 ին տեսանող ձօզէֆի տրուած յայտնութեամբ մը, մի քանի հաւատացեալներուն ազդարարուեցաւ Օհայօ նահանգը հաւաքուիլ, Գրքթէնտ աւանի ունենալով՝ իբր եկեղեցւոյ կեդրոն: Նոյն տարուան ամառուան եղանակին՝ ձօզէֆ Սմիթի եւ մի քանի երէցներ երկնային հրամանով՝ Միսուրի նահանգին ձէքսըն կուսակալութիւնը այցելեցին, որ իբր «Սիօն» որոշուած էր:

1836 Ապրիլ 3 ին, Գրքթէնտի մէջ կառուցուած տաճարին մէջ, Մարգարէ ձօզէֆ Սմիթի եւ Օլիվր Քաուտրի Փրկչին տեսիլքովը օրհնուեցան, որու

երեւոյթը նկարագրեցին. Ան յայտնեց թէ իր անուան հաստատուած Սուրբ Տունը ընդունուած էր, եւ ժողովուրդին շատ մը օրհնութիւններ խոստացաւ, եթէ սուրբ տաճարը պղծութենէ զերծ պահէին: Անոնք ընդունեցին նաեւ Մովսէսի այցելութիւնը որ Իսրայէլի հաւաքման եւ Տասը Յեղերու հիւսիսային երկրէն գալուն բանալիները իրենց յանձնեց: Եղիսէ եւս երեւնալով՝ Աբրահամի Աւետարանին արտօնութիւնը շնորհեց: Ի վերջոյ երեւցաւ Եղիա Մարգարէն, Մաղաքիայի մարգարէութիւնը կատարելագործելու համար ձօզէֆ Սմիթիի շնորհեց այն բանալիները, որով որդիներուն սիրտը հայրերուն պիտի դարձնէր, տեղեկացնելով՝ Տէրոջ մեծ եւ անեղ օրուան մօտ ըլլալը, եւ իրենց շնորհուած զօրութեան շնորհիւ այդ ապրողներուն սիրտը կը դառնայ դէպի իրենց նախահայրերը եւ Վերջին Օրերու Սրբոց մէջ ազգաբանութեան համակրական հետազօտում մը կը շարունակուի որով եկեղեցւոյ մեծ տաճարներուն մէջ կենդանի եղողները մեռածներուն համար փրկութեան գործ կը կատարեն:

ձօզէֆ Սմիթիի երկնային առաքելութեան հաւատացողներու կրած սոսկալի հալածանքները եթէ նկարագրելու ըլլանք, հատորներ պիտի լեցունին: Անոնք ուր որ հաստատուեցան իրենք զիրենք թշնամիներով պաշարուած գտան, որոնք անխնայ այրեցին կամ կործանեցին Սուրբերու տունները: Շատ անգամներ պաղարիւնութեամբ սպաննեցին զանոնք, եւ անօգնական կիներու հանդէպ պարկեշտութեան հակառակ ոճիրներ ի գործ դրին: Մասնաւորապէս այս բաները Միսուրիի մէջ պատահեցան, անկէ յետոյ անոնք քաղաքէ քաղաք աքսորուեցան եւ անգթօրէն հալածուեցան, մինչեւ որ Աստուծոյ զօրութիւնը

փրկեց զիրենք կազմակերպուած թշնամիներէն: Նահանգին կառավարիչը, Պօկա անունով անգուլթ մէկը՝ Սուրբերու բնաջնջման համար հրաման հանեց եւ մի քանի հազար կամաւորներ անմիջապէս ղրկուեցան այս սարսափելի վեհոյ ի գործ դնելու: Ճօզէֆ Սմիթի եւ առաջնորդող երէցներ բանտարկուեցան, ուր խուժանի կողմէ սպաննուած Սուրբերու միւսը իբր կերակուր իրենց կը տրուէր: Կամաւոր քաղաքապահ ամբոխավարներու կողմէ ժողով մը գումարուեցաւ Ճօզէֆ Սմիթի եւ իր եղբայրներուն շուրջ խորհրդակցելու: 17 աղանդներու քահանաներ՝ որոնք այս մարդաստորոշ գործին մասնակցած էին, պնդեցին որ անոնք զարնրւին: Սակայն ձէնէրալ Տօնայֆրն (General Doniphan) արգիլեց այս անգուլթ սպաննութիւնը, սպառնալով՝ իր բանակը ետ քաշել եւ ինքզինքը գերծ պահել զիւային արարքներէն:

Անոնք աքսորուեցան անգլթօրէն եւ անողորմաբար իրենց տունէն, հայրենիքէն եւ Միսուրիի վերջին ապաստարանէն: Սուրբեր իրենց յոգնած քայլերը Իլլինոյ ուղղեցին: Հարիւրաւորներ ծմեռուայ ընթացքին՝ ցուրտէն, անօթութենէն եւ ընդհանուր վտանգէն փնայան: Անոնք շինեցին գեղեցիկատեսիլ Նավու քաղաքը 20,000 ընակչութեամբ, Իլլինոյ նահանգին, Հէնթօք կուսակալութեան մէջ, Միսիսիպիի ափերուն վրայ, ուր նաեւ գեղեցիկ տաճար մը կառուցանեցին: Ատենուայ մը համար ծաղկեցան եւ իրենց թիւը մեծապէս շատցաւ Միացեալ Նահանգներու զանազան մասերէն եւ Մեծն Բրիտանիայէն եկողներու միջոցաւ:

Հալածանքի կատաղի հովերը սկսան նորէն գոռալ, կարծես դժոխքը իր դեւերը արծակած՝ զանոնք պաշտօնի կարգած ըլլար, Աստուծոյ ժողովուրդին դէմ թշնամիի դիրք բռնելու: Մարգարէի արիւնէն զատ

որեւէ բան զանոնք չէր գոհացնէր, ան կարծես այս իրողութեան թափանծեց, որովհետեւ Իլլինոյէն Քարթէյն ճամբորդած ատենը, ուր սպաննուեցաւ, ըսաւ՝ «Մորթուելու տարուող ոչխարի պէս կերթամ, սակայն ամառուայ առաւօտի մը պէս խաղաղ եմ: Աստուծոյ ու բոլոր մարդոց առջեւ արդար խիղճ մ'ունիմ: Ես անմեղ ըլլալով պիտի մեռնիմ, բայց եւ այնպէս իմ մասիս պիտի ըսուի, պաղարիւնութեամբ սպաննուեցաւ»: Յիսուն անգամ սուտ ամբաստանութիւններով ծերբակալուած, եւ քառասուն եւ ինը անգամ կառավարական ատենանէն վրան որեւէ յանցանք կամ ոճիր գտնուած չ'ըլլալուն ազատ արծակուած էր: Ամբոխը իրենց չար դիտաւորութեանց մէջ ի դերեւ ելլելով՝ զայրացած ու կատղած վերջապէս հաստատեցին որ, «Եթէ օրէնքը չկրցաւ հասնիլ իրեն, փամփուշտն ու վառօդը պէտք է հասնի»: 1844 Յունիս 27 ին, երբ տակաւին Քարթէյնի բանտին մէջ, նահանգի կառավարութեան երաշխաւորութեան տակ կը գտնուէին, Մարգարէ Ճօզէֆ Սմիթի, եւ իր եղբայրը Պատրիարք Հայրըմ, անողորմաբար սպաննուեցան, մոլեռանդ կրօնաւորներէ առաջնորդուող կատաղի ամբոխի մը կողմէ: Իբր յաուելուած, Մարգարէ Ճօզէֆ Սմիթի Տէրօջմէն ստացած յայտնութիւններուն գրքին մէջ, որ կը ճանչցուի իբր Գիրք Վարդապետութեան եւ Ուխտերու, հրատարակուած է «Մարտիրոսութեան Դիշերը» վերնագրով հետեւեալ պատմութիւնը՝

ՄԱՐԳԱՐԷ ԺՕԶԷՖ ՍՄԻԹՆԻ ԵՒ ԻՐ ԵՂԵՐԸ ՀԱՅՐԸՄ
ՍՄԻԹՆԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

1. Այս գրքի եւ Մորմոնի Գրքին վկայութիւնը կնքելու համար, Ճօզէֆ Սմիթի եւ Պատրիարք Հայ-

ըմ Սմիթհի մարտիրոսութիւնը կը հրատարակենք: Անոնք սպաննուած էին, Քարթէյճի ջանտին մէջ, 1844 Յունիս 27 ին, կէսօրէն վերջ ժամը 5ին, 150 սննդ ներկուած, զինեալ անձերէ բաղկացած ամբոխի մը կողմէ: Առաջին անգամ զարնուեցաւ Հայրըմ եւ հանդարտօրէն ինկաւ գոչելով՝ «մեռած մարդ մըն եմ»: ձօզէֆ պատուհանէն դուրս ցատկել փորձեց սակայն զարնուելով՝ գոչեց, «Ո՛վ Տէր իմ Աստուծո՛ւ»: Անասնական կերպով մեռցնելէ յետոյ, կրկին կրակեցին եւ երկուքը 4 գնդակ ստացան:

2. Նոյն միջոցին սննդակին մէջ միայն կը գտնուէին, ձօն Թէյլըր եւ Ուիլարտ Րիչարտ՝ Տասնեակու Առաքեալներէն երկու հոգի, առաջինը չորս գնդակով կատաղիօրէն վիրաւորուած եւ նոր բուժուած էր, իսկ վերջինը Աստուծոյ նախախնամութեամբ՝ հագուստին վրայ առանց ծակ մ'իսկ ստանալու փախած էր:

3. ձօզէֆ Սմիթհի՝ Տէրոջ Տեսանողը եւ Մարգարէն, (բաց ի Քրիստոսէ) աշխարհի մէջ ապրող մարդոց որեւէ մէկէն աւելի աշխատեցաւ մարդոց փրկութեան համար: 20 տարուայ ընթացքին յառաջ բերած է Մորմոնի Գիրքը եւ զայն թարգմանած է Աստուծոյ պարգեւով եւ զօրութեամբ, եւ միջոց եղած է երկու ցամաքներուն մէջ հրատարակուելուն, տարածելով՝ անոր պարունակած յաւիտենական Աւետարանի սոխութիւնը աշխարհիս չորս կողմերը: Յառաջ բերած է յայտնութիւններու եւ պատուիրանքներու զիրք մը, որ այս Վարդապետութեան եւ Ուիլսոնի Գիրքը կը կազմէ՝ նաեւ շատ մը իմաստուն յիշատակագրեր եւ հրահանգներ յօգուտ մարդոց որդիներուն: Հաւաքեց Վերջին Օրերու Սրբոց հազարաւորները եւ մեծ բաղար մը հիմնեց, եւ ետին ձգեց անջնջելի համբաւ եւ

անուն մը: Նա վսեմութեամբ ապրեցաւ եւ վսեմութեամբ մեռաւ Աստուծոյ եւ իր ժողովուրդին առջեւ, եւ Տէրոջ շատ մը նախկին օծեալներուն նման՝ իր առաքելութիւնն ու գործը կնքեց իր արիւնով, եւ նոյնը ըրաւ իր եղբայրը Հայրըմ: Կեանքի մէջ անոնք անբաժան էին, մահուան միջոցին ալ չ'զատուեցան:

4. Երբ ձօզէֆ Քարթէյճ գնաց օրէնքի համաձայն ինքզինք արդարացնելու, իր սպաննութեանէն երկու երեք օր առաջ ըսաւ՝ «Մորթուելու տարուող ոչխարի մը պէս կերթամ, սակայն ամառուայ առաւօտի մը պէս խաղաղ եմ, Աստուծոյ եւ բոլոր մարդոց առջեւ արդար խիղճ մ'ունիմ: Ես անմեղ ըլլալով պիտի մեռնիմ, բայց եւ այնպէս իմ մասիս պիտի ըսուի՝ «Պաշարիւնութեամբ սպաննուեցաւ»: Նոյն առտուն Հայրըմ երթալու համար պատրաստուելէ յետոյ ըսաւ: «Քահիճի՛ն, պիտի ըսուի՞»: «Այո, որովհետեւ այսպէս էր»: Նա կարդաց հետեւեալ պարբերութիւնը, Մորմոնի Գիրքին մէջ Իթիէի ժ.Բ. Գլխուն վերջին մասերը եւ թերթին ծայրը ծալեց:

5. «Ու եղաւ որ ես Տէրոջ աղօթեցի որ հեթանոսներուն շնորհք տայ, որպէսզի սէր ունենան: Ու եղաւ որ Տէրը ինծի ըսաւ՝ հիթէ անոնք սէր չունենան, քեզի տարբերութիւն չընեն, դուն հաւատարիմ եղած ես, անոր համար քու զգեստներդ պիտի մաքրուին: Եւ որովհետեւ դուն քու տկարութիւններդ տեսած ես, պիտի զօրացուիս ու հօրս բնակարաններուն մէջ պատրաստած տեղս պիտի նստիս: Եւ հիմա բոլոր հեթանոսներու հրաժեշտ կուտամ, եւ նոյպէս բոլոր սիրած եղբայրներուս, մինչեւ որ Քրիստոսի ատենան առջեւ միանանք, ուր բոլոր մարդիկ պիտի զիտնան թէ՛ զգեստներս ձեր արիւնով առատաւորուած չեն»: Կտակարարները հիմա մեռած են, եւ իրենց կտակը

ի զօրի է:

6. Հայրմ Սմիթի՝ 1844 Փետրուարին 44 տա-
րեկան էր, եւ ձօզէֆ Սմիթի՝ 1843 դեկտեմբերին 38
տարեկան էր: Սյուսհետեւ անունները կրօնի մար-
տիրոսներու կարգին մէջ պիտի յիշուին, եւ բոլոր
ազգաց ընթերցողներուն պիտի յիշեցուի որ, «Մոր-
մոնի Դիրքը» եւ Եկեղեցւոյ Վարդապետութեան եւ
Ռւխտերու այս գիրքը, տասնիններորդ դարու ամենա-
ընտիր արեան զինն է, աւերակ աշխարհին փրկութիւն
բերելու համար, եւ եթէ կրակը Աստուծոյ փառքին
համար կանանչ ծառերը կրնայ աւերել, որչափ դիւրու-
թեամբ պիտի այրէ «չոր ծառերը» այգեստանը ապա-
կանութենէ մաքրագործելու համար: Անոնք փառքի
համար ապրեցան եւ փառքի համար մեռան եւ փառ-
քը իրենց յաւիտենական վարձքն է: Դարէ դար անոնց
անունները իրենց սերունդին պիտի հասնի իբր սըր-
բագործուած գոհարներ:

7. Անոնք որեւէ յանձանքէ զերծ չին, ինչպէս
որ առաջ շատ անգամներ փաստուած էր, եւ բան-
տարկուած էին պարզապէս դաւանանքներու եւ չար
մարդոց մեքենայութեամբ եւ անոնց Բարթէյնի բան-
տի մէջ թափած անմեղ արիւնը՝ խոշոր կնիք մըն է
«Մորմոնականութեան» կցուած, զոր երկրիս որեւէ
դատարանը կարող չէ քակել, իրենց անմեղ արիւնը՝
Իլլինոյ նահանգին վահանացուցակին վրայ. կառավա-
րիչին եղաշխառորութեամբ տրուած խոստումին
դրժումովը միասին, յաւիտենական Աւետարանի ճշ-
մարտութեան վկայ մըն է, զոր բոլոր աշխարհ չի
կրնար վարկաբեկել, եւ իրենց անմեղ արիւնը՝ ազա-
տութեան դրօշին եւ Մ. Նահանգներու մեծ հրովար-
տակին վրայ, Բրիտոսի կրօնքին մէկ դեսպանն է,
որ բոլոր ազգերու ազնիւ մարդոց սրտերուն պիտի

դաչի, եւ իրենց անմեղ արիւնը՝ Յովհաննէսի սեղանին
ներքեւ տեսած բոլոր մարտիրոսներու անմեղ արեան
հետ պիտի աղաղակեն Զօրաց Տէրօջը մինչեւ որ Նա
լուծէ երկրիս վրայէն այդ արեան վրէժը: Ամէն:

Ապուշօրէն կը յուսացուէր որ մեծ Մարգարէի
մահովը անոր ձեռնարկած գործը գոյութենէ պիտի
դատուէր: Բայց այն վնասուած էր յաւիտեանս մնալու:
Ճշմարտութիւնը անբայբայելի է: Եկեղեցւոյ թշնա-
միները կրկնապատկեցին իրենց ջանքերը խորհելով
թէ՝ իրենց երեւակայած կործանման գործը կրնան
զլուխ հանել: Բայց թէպէտ՝ ամբարիշտներու մեքե-
նայութեամբ եւ դիւային ատելութեան գործողու-
թիւններով, բարի եւ մեծ մարդիկ աշխարհիս վրայէն
կրնան ջնջուիլ, սակայն անոնց հետեւած սկզբունք-
ները կը մնան: Մարդիկ այս գունդէն վերցուելու են-
թակայ են, այս իրաւ է, սակայն ճշմարտութիւնը՝
յաւիտենական ճշմարտութիւնը, կործանման ընդու-
նակ չէ, «ջախշախուած ճշմարտութիւնը նորէն պիտի
ելլէ»: ձօզէֆ Սմիթի նահատակուեցաւ բայց ուրիշ
մարդ մը պատշաճաւորուած էր շղթային օղակը բռնե-
լու, զոր ամբարիշտները յիմարաբար կը յուսային
կոտրած ըլլալ անգամ մըն ալ չփակցուելու պայմա-
նով: ձօզէֆ Սմիթի մահէն ետքը Տասներկու Առաք-
եալները եկեղեցւոյ ամենաբարձր հեղինակութիւնն
էին, Պրիկհամ Եունկ իրենց նախագահն էր, այս ճշ-
մարտութեան վերահաս ըլլալով՝ 1847 Դեկտեմբեր
5 ին բոլոր Եկեղեցւոյ նախագահ ընտրուեցաւ, եւ
այսպէս իր գործը շարունակեց մինչեւ իր մահը 1877
Օգոստոսին:

Ամբոխի կատաղութիւնը ձօզէֆի եւ Հայրմի
մահով չդադրեցաւ. Պատերազմի շունքը արծակուե-
ցան Վերջին Օրերու Սրբոց վրայ, մինչեւ որ

պարտաւորիչ համաձայնութեան կամ պայմանագրութեան մը մտնելու ստիպուեցան, այսինքն, Իլլինոյ Նահանգը ձգել եւ գաղթել դէպի Ամերիկայի արեւմտեան անապատները, ուր իրենց անխուսափելի կործանումը թշնամիին կողմէն կ'ակնկալուէր:

Ստիպողական ելքը Պրիկհամ ետենկի առաջնորդութեամբ սկսաւ, 1846 ձմեռ ատենը. երբ անտէր թափառականները դժուարութիւններով եւ տազնապաներով անցան սառույցի եւ ձիւնափութի մէջէն, ջերմաչափին աստիճանը յաճախ գերօյլն 20 աստիճան վար էր:

Մինչ Միսուրիի գետին արեւմտեան ափին վրայ բանակեցան, կառավարութիւնը իրենց ներկայացուցիչ մը ղրկեց եւ Մորմոն գաղթականներու ընտրեալներէն 500 հոգի պահանջեց, Մ. Նահանգաց օգնելու Մէքսիքոյի դէմ մղուած պատերազմի մէջ: Անոնք անմիջապէս պատրաստուեցան ցուցնելու համար թէ՛ իրենց մասին եղած անհաւատարմութեան ամբաստանութիւնները սուտ եւ անհիմն էին: Բանակի տազնապար աւելցնելու համար, այս ճգնաժամային վայրկեանի մէջ անոնք լսեցին որ հիւանդութեան, տկարութեան եւ անկարողութեան պատճառաւ Նափուի մէջ մնացող մարդիկ, հրեշային ամբոխի մը կողմէն հրացանի եւ թնթանօթի առջեւ քաղաքէն դուրս բշտած էին:

1847 Յուլիս 24 ին, Պրիկհամ ետենկի առաջնորդութեամբ գաղթականները Սօլթ Լէյք Սիթիի հոփիտը մտան: Խուճերը գիրար յաջորդեցին եւ հողի մշակութիւնը սկսաւ: Մինչեւ 1848 ի հունձքի ատենը շատեր անօթութենէ տառապեցան փոքր արմատներ եւ հում նիւթեր ուտելով:

Քրիստոսի եկեղեցիին ենթարկուած փորձութիւնները, տեղափոխութիւնները, նամբորդութիւնները, դժուարութիւնները, վիշտերն ու հալածանքները մանրամասն նկարագրելու բլլանք վիթխարի հատորներ պիտի լեցուն: Մենք կրնանք խօսիլ Վերջին Օրերու Սրբոց ունեցած այն դժուարութիւններու մասին՝ որոնց հետ մաքառեցան իրենց արդի գեղեցիկ բնակատեղին մէջ, Ապառաժ Լեռներու ետեւ՝ Արեւմուտքի երբեմնի ամայի բայց հիմա բարգաւաճ եւ արգասաբեր հովիտներուն մէջ: Տարիներով իրենց հունձքերը մարախներու եւ ծղրիղներու գունդերու կողմէ արուեցան: Տակաւին անոնք անդու աշխատեցան, ուրախութեամբ երկիրքի Աստուծոյն վստահելով, որ Ան ալ թէեւ Իրեն հաճոյ երեւցածին համեմատ զիրենք փորձի ենթարկեց բայց երբէք առանձին չլքեց նեղութեան մէջ:

Ամերիկայի Արեւմտեան երկաթուղիները հաստատուելէն առաջ պանդուխտ Սուրբերը երեմին դէպի Ապառաժ Լեռներու մարգագետինները դարձուցած, ստիպուած էին մեծ մասամբ հետիոտն նամբորդելու ընդարձակ եւ գրեթէ անկոխ արօտավայրներու, լեռներու, գետերու եւ հովիտներու մէջէն, իրենց քոյրերն ու ժողովուրդի ամենատկարները կը փոխադրէին սայլերով: 1866 ին Վերջին Օրերու Սուրբերը խոր մտահոգութեան ենթարկուեցան զաղթականներու յոգնեցուցիչ նամբորդութեան հանդէպ, ուստի վեհանձնութեամբ եւ առատածեռնութեամբ սահմանազրուաններուն ղրկեցին 500 սայլեր, բաւականաչափ արջառ եւ մարդիկ, զանոնք Միսուրիի գետէն Սօլթ Լէյք Սիթի փոխադրելու համար որ 1,000 մղոն հեռաւորութիւն ունի:

Ճարտարարուեստի մոգական ձեռքով ու Իսրայէլի

Աստուծոյն օրհնութիւններու ներքեւ, այդ արեւմտեան անապատները գեղեցիկ ու պտղալից տեսարանի մը վերածուեցան: Սօլթ Լէյք Սիթին զատ, որ ամէն տարի այցելող հազարաւոր սքօսաշրջիկներու հիացման առարկան է, 615 ուրիշ քաղաքներ եւ հաստատութիւններ կան «վարդի պէս ծաղկած»:

Ահագին ծախսով տանարներ կառուցուած են հետեւեալ քաղաքներուն մէջ՝ Սօլթ Լէյք Սիթի, Սէնթ Ճօրն, Մանթի, Լօկան, Եութա. Մէսա, Արիզօնա. Գարսոն, Գանատա. Օահու, Հալալի կղզիներ. ասոնցմէ զատ հարիւրաւոր ժողովքի խորաններ եւ եկեղեցիներ շինուած են այդ շրջաններուն մէջ: Այսպէս վերջին Օրերու Սուրբերը իրենց հոգատարութիւնը կը ցուցնեն իրենց առջեւէն գացող հայրերուն բարօրութեան համար տեղեր պատրաստելով՝ ուր անոնց համար արարողութիւններ կը կատարուին «Որպէսզի անոնք ըստ մարդոց մարմնով դատուին եւ ըստ Աստուծոյ հոգիով ապրին»:

Անկից ի վեր՝ 60,000 անդամներ քաղաքակրթեալ աշխարհի ամէն կողմերը գացած են նախկին առաքեալներուն նման՝ «Առանց պարկի եւ առանց ստակի» ազգերը ապաշխարութեան եւ մկրտութեան առաջնորդելով՝ խոստալեցնելու զանոնք «Գեհենի դատապարտութենէն»: Այս երէցները ձգելով իրենց գործը, ազարակը, խանութը, ընտանեկան բոլոր հանգստութիւններն ու իրենց սիրելիները գացեր են Գանատա, Մեծն Բրիտանիա, Գերմանիա, Հոլանտա, Ֆրանսա, Իտալիա, Զուիցերիա, Տանիմարքա, Շուէտ, Նորվեգիա, Իսլանտա, Հնդկաստան, Մալեան-Արշիպելագոս, Աւստրալիա, Նոր Զելանտա, Սիամ, Սէյլան, Զինաստան, Ժիպրալթար, Անթիլեան կղզիներ, Անգլիական Կույանա, Զէխօսլափաքիա, Հարաւային

Ափրիկէ, Մեկսիկա, Հարաւային Ամերիկա, Սաութի Սի Այլէնտզ, Հալալի կղզիներ, Ճըսթէյ կղզիներ, Ճաբոն, Թուրքիա, Սուրիա եւ Պաղեստին, աշխարհի բոլոր լեզուներուն, ցեղերուն եւ ազգերուն Յաւիտեանական Աւետարանը քարոզելու: Ասոր արդիւնքը ըլլալով՝ հարիւր տարուայ կարճ ժամանակի մէջ հազարաւորներ Քրիստոսի Աւետարանին հնազանդած են եւ եկեղեցին հիմա ունի շուրջ 750,000 անդամներ, որոնց բոլորն ալ հաւատարիմ եղած են իրենց հաւատքին: Մինչեւ հիմա եկեղեցին ունեցած է հետեւեալ եօթը նախագահները՝ Ճօզէֆ Սմիթհ, Պրիկհամ Եունկ, Ճօն Թէյլըր, Ուիլֆօրտ Ուուտըրֆ, Լօրէնզօ Միօ, Ճօզէֆ Ֆ. Սմիթհ եւ Հէպըր Ճ. Կրէնթ եկեղեցւոյ արդի առաջնորդը երեսունվեց տարիէ ի վեր Առաքեալներու Պատմի անդամներէն մին, որ երկար տարիներու հաւատարիմ աշխատանքով հիմակուայ ղեբքին արժանացած է: Իր նախորդը Ճօզէֆ Ֆ. Սմիթհի մահէն յետոյ, Աւագ Առաքեալ եղած է. եւ վերջապէս եկեղեցւոյ բարձրագոյն Պատմի միջոցաւ ընտրուած է իբր Մարգարէ. Տեսանող եւ Յայտնող ինչպէս Պրիկհամ Եունկ՝ Ճօզէֆ Սմիթհի մահէն ետքը եղած էր:

Շատ ջանքեր եղած են Ճօզէֆ Սմիթհի միջոցաւ հաստատուած Աստուծոյ գործը աւելելու համար եւ ամէն տեսակ սուտեր շրջած են իր անծին եւ անշահախնդիր գործերուն շուրջ: Մասնաւորապէս սատանան իր նետերը ուղղած էր Մորմոնի Գրքին վրայ, եւ մարդիկ անոր ծագումին մասին ամէն տեսակ սուտ պատմութիւններ կը յօրինէին անոր աստուածային ըլլալը հերքելու համար: Սողոմոն Սիօլտինկի պատմութիւնը տակաւին կը գործածուի վարձկան քահանաներու կողմէ որոնք «խաբելու համար դարանամուտ կ'ըլլան»: Շատ մը տարիներէ ի վեր այս պատ-

մութիւնը իբր դրամագլուխ ծառայած է անոր ճշմարտութեան առարկողներու, հակառակ անոր որ շատ առաջ այս պատմութիւնը հերքուած է, տակաւին իրենց հետեւորդներուն աչքը կուրցնելու կաշխատին որովհետեւ «իրենց նաւը վտանգի մէջ է»: Ճշմարտութիւնը ուղղակի սրտով մաքուր եղողներուն վրայ կը ծագի:

Վեր. Սողոմոն Սփօլտինկի պատմութիւնը հետեւեալն է, Տ. Փ. Հըրլպըրթ՝ Եկեղեցւոյ երբեմնի անդամը, արտաքսուած իր անպարկեշտ վարքին համար, հընարիչը այն առասպելին թէ՛ Մորմոնի Գիրքը ծագումը առած է Մր. Սփօլտինկի պատմութենէն: Այս մարդը 1836 ին, կծու նախատինք մը գրած է Վերջին Օրերու Սրբոց մասին հետեւեալ վերնագրով, «Մորմոնականութիւնը Քողարկուած». որ Օհայօի մէջ հրատարակուած է: Երբ Հըրլպըրթ այս գործին համար տեղեկութիւն կը հաւաքէր, վախճանեալ կղերականի ընտանիքէն ստացաւ «Ձեռագիր պատմութիւն» անունով բնագիր մը, բայց քննելով գտաւ թէ՛ եթէ հրատարակէ իր գործին կեղծիքը երեւան պիտի ելլէ ուստի զայն խարանեց: Այն ժամանակէն ի վեր այս գրութիւնը բոլորովին կորսուած էր մինչեւ որ 1884 ին վերջերը Մր. Լ. Լ. Բայս որ Հօնօլուլուի (Մանտուիզ կղզիներ) մէջ կը բնակէր գտաւ զայն այլ եւ այլ թուղթերու մէջէն գորս ստացած էր Մր. Ի. Տ. Հովէն Փէյնզվիլ. Օհայօ, հրատարակիչը՝ Հըրլպըրթի «Մորմոնականութիւնը քողարկուած» գործին: 1884 ին Օհայօի Օպերլին Գոլէճի նախագահը՝ Մր. Ճէյմս Ֆէրչայլտ, Մր. Բայսի այցելութիւն մը տուաւ եւ թելադրեց որ վերջինը իր այլ եւ այլ թուղթերը քննէ հակասութեան մասին արժէքաւոր յիշատագրեր գտնելու յոյսով: Պրպտած առեւնը աչքին տրցակ մը զարկաւ

որուն վրայ մատիտով գրուած էր «Ձեռագիր Պատմութիւն», որ մեծ զարմանքով կարդացին եւ հաստատեցին թէ՛ Վեր. Տր. Սփօլտինկի բուն պատմութիւնն էր շատոնց կորսուած, որուն անարժանաբար այսքան կարեւորութիւն տրուած էր նենգութեամբ: Մր. Բայս անոր ճշգրիտ ընդօրինակութիւնը առնելէ յետոյ ձեռագիրը նուիրուեցաւ Օպերլին Գոլէճ, եւ իբր թերթիկ հրատարակուեցաւ եւ կրնայ գնուիլ Deseret News Book Store, Salt Lake City, Utah, U. S. A. Բաղդատելով պիտի տեսնուի որ ամենափոքր նմանութիւն մ'իսկ չունի Մորմոնի Գրքին հետ: Բայց եւ այնպէս ըսուած է թէ՛ ձօգէ՛ք Սմիթի այս ձեռագրին վրայ աւելցնելով կազմած է Մորմոնի Գիրքը եւ զայն իբր աստուածային պատգամ խարդախութեամբ ներկայացուցած է աշխարհին:

ՀԱՒԱՏՈՅ ՀԱՆԳԱՆԱԿ

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ՍՐԲՈՑ

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ

1. Մենք կը հաւատանք Աստուծոյ՝ Հայր յաւիտեանական, եւ իր որդւոյն Յիսուս Քրիստոսի, եւ Սուրբ Հոգւոյն:
2. Մենք կը հաւատանք թէ՛ մարդիկ պիտի պատժուին բուն իրենց մեղքերուն համար, եւ ոչ թէ Ագամին օրինազանցութեանը համար:
3. Մենք կը հաւատանք թէ՛ Քրիստոսի քառութեան միջոցաւ բոլոր մարդկութիւնը կրնայ փրկուիլ. Աւետարանին օրէնքներուն ու կանոններուն հնազանդելով:
4. Մենք կը հաւատանք թէ՛ Աւետարանին առաջին սկզբունքներն են՝ առաջին, Հաւատք՝ Տէր Յիսուս Քրիստոսի. երկրորդ, Ապաշխարհութիւն. երրորդ, Ընկըղմամբ մկրտութիւն՝ մեղաց թաղութեան համար. չորրորդ, Չեանապրելի Սուրբ Հոգւոյն պարգեւին համար:
5. Մենք կը հաւատանք թէ՛ մարդ մը պէտք է Աստուծոյ կանչուի, մարգարէութեամբ եւ ձեռնադրուելով անոնցմէ՝ որոնք իշխանութիւն ունին Աւետարանը քարոզելու եւ կատարելու անոր արարողութիւնները:
6. Մենք կը հաւատանք նոյն կազմակերպութեան որ գոյութիւն ունէր նախկին Եկեղեցւոյն մէջ, բաղկացեալ Առաքեալներէ, Մարգարէներէ, Հովիւներէ, Ուսուցիչներէ, Աւետարանիչներէ եւայլն:
7. Մենք կը հաւատանք լեզուներու պարզեւին, մարգարէութեան, յայտնութեան տեսիլքներու, բը-

ժըշկութեան, լեզուներու թարգմանութեան, եւայլն:

8. Մենք կը հաւատանք թէ՛ Սուրբ Գիրքը Աստուծոյ խօսքն է, որչափ որ ուղղաբար թարգմանուած է այն, նաեւ մենք կը հաւատանք որ Մորմոնին Գիրքը Աստուծոյ խօսքն է:

9. Մենք կը հաւատանք ամէն բանի՝ որ Աստուած յայտնած է, ամէն բան որ հիմա ինք կը յայտնէ եւ մենք կը հաւատանք թէ՛ տակաւին ինք պիտի յայտնէ շատ մը մեծ ու կարեւոր բաներ Աստուծոյ թագաւորութեան վերաբերեալ:

10. Մենք կը հաւատանք Իսրայէլի տառական հաւաքուելուն, եւ Տաւր Յեղերուն վերադարձութեան, թէ Սիօն պիտի չինուի այս (Ամերիկայ) ցամաքին վրայ, թէ Քրիստոս անձամբ պիտի թագաւորէ երկրին վրայ, եւ թէ երկիրը պիտի նորոգուի եւ ստանայ իր գրախտային փառքը:

11. Մենք կը պահանջենք ամենակարող Աստուծոյ երկրպագութեան արտօնութիւնը՝ բուն մեր խղճին թեկադրութեանցը համեմատ, եւ կը թողունք նոյն արտօնութիւնը ամէն մարդոց, թող անոնք երկրպագեն, ինչպէս, ուր կամ ինչ որ կուզեն:

12. Մենք կը հաւատանք հպատակ ըլլալով թագաւորներու, նախագահներու, կառավարիչներու եւ զատաւորներու, պարտինք հնազանդութիւն, պատիւ եւ պաշտպանութիւն ընծայել օրէնքին:

13. Մենք կը հաւատանք ըլլալ պարկեշտ, ճշմարիտ, ողջխոհ, բարեսէր, առաքինի եւ բարիք ընել ամէն մարդոց, արգարեւ մենք կրնանք ըսել թէ՛ մենք կը հետեւինք Պօղոսի ազդարարութիւններուն, մենք կը հա-

ւատանք ամէն բաներու, մենք կը յուսանք ամէն բանե-
րու, մենք համբերած ենք չափ բաներու, և կը յուսանք
կարող ըլլալ համբերել բոլոր բաներու: Եթէ կայ որեւէ
բան մը առաքինի, սիրելի, կամ բարի վըկայութեան
կամ գովեստի արժանի, մենք կը քննենք զայն:

ՃՕՁԷՖ ՍՄԻԹՂ

*A Brief History of the Early
Visions of the Prophet and the Rise
and Progress of the Church of
Jesus Christ of Latter-day Saints.*

PUBLISHED BY

BADWAGAN PIRANIAN

PRESIDENT OF THE PALESTINE-SYRIAN HEADQUARTERS

CHURCH OF JESUS CHRIST OF LATTER-DAY SAINTS

RUE SIOUFI - BEIRUT, LEBANON

1 9 3 6